

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 253/04

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 8. decembra 2004 v senáte prerokoval sťažnosť Ľ. S., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. M. S., K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 a takto

rozhodol:

1. Základné právo Ľ. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice I prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 konal bez zbytočných prietáhov.

3. L. S. priznáva primerané finančné zadostučinenie 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť L. S. trovy právneho zastúpenia 9 342 Sk (slovom deväťtisíc tristoštyridsať dva slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. M. S., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 31. augusta 2004 prijal na ďalšie konanie sťažnosť L. S., bytom K. (ďalej aj „sťažovateľ“), v ktorej tvrdil, že postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Namietané prieťahy v označenom konaní už boli predmetom konania ústavného súdu, ktorý nálezom sp. zn. II. ÚS 57/01 z 30. októbra 2001 doručeným právnej zástupkyňi sťažovateľa 20. novembra 2001 rozhodol, že základné právo L. S. zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 nebolo porušené.

Sťažovateľ svoju sťažnosť odôvodňuje najmä tým, že konanie na okresnom súde prebieha už šiesty rok a dosiaľ nie je právoplatne skončené.

Vo svojej sťažnosti sťažovateľ okrem iného uvádza: *„Sťažovateľ dňa 27. mája 1999 doručil súdu žalobu proti svojmu zamestnávateľovi Matici slovenskej, ktorú tento nesprávne postúpil Okresnému súdu v Martine, čo sťažovateľ namietal a čo mu Najvyšší súd SR uznal, pretože vyslovil, že na prejednanie veci je príslušný Okresný súd Košice I. Sťažovateľ*

uvedený postup považuje za priedah konania zavinený súdom ako postup nesúladný s lege artis. Preto prvé pojednávanie bolo určené až na 4. 4. 2001. Potom súd konal veľmi neefektívne, čo do vykonávaného dokazovania a pomaly, vzhľadom na odstupy, medzi jednotlivými pojednávaniami súdu a aj na charakter sporu – pracovnoprávny spor o neplatnosť skončenia pracovného pomeru v skúšobnej dobe. Ďalšie pojednávania súdu sa konali dňa 16. 9. 2001, potom až v apríli – máji 2002, a nakoniec 7. 4. 2003, kedy súd opakovane rozhodol nesprávne rozsudkom tak, že žalobu žalobcu zamietol, ktorý rozsudok bol rozhodnutím odvolacieho Krajského súdu v Košiciach dňa 24. 11. 2003 zrušený a vec vrátená súdu dňa 22. 12. 2003, z dôvodu potreby vykonania ďalšieho dokazovania, presahujúceho rámec odvolacieho konania, na ďalšie konanie.“

Sťažovateľ preto navrhol, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosť prijal na ďalšie konanie a po jej prejednaní rozhodol, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo porušené, ďalej prikázal okresnému súdu konať vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 487/00 bez zbytočných priedahov, priznal mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 80 000 Sk a úhradu trov konania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa čl. 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Zo spisu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 57/01 bolo zistené, že senát nálezom z 30. októbra 2001 rozhodol tak, že základné právo Ľ. S. zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 nebolo porušené. Senát odôvodnil tento nález tak, že „Okresný súd Košice I sa nedopustil zbytočných priedahov v konaní, tak ako to označil navrhovateľ. Okresný súd Košice I a pri svojich

procesných úkonoch spravoval Občianskym súdnym poriadkom, dal možnosť vyjadriť sa k veci obidvom účastníkom konania (vyjadrenie žalovaného v tomto konaní mu bolo doručené 20. marca 2001) a nariadené pojednávania odročil v obidvoch prípadoch z dôvodu zadováženia si ďalších podkladov pre rozhodnutie. Keďže tieto procesné úkony plynulo smerovali k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľa, dobu potrebnú na ich vykonanie nemožno hodnotiť ako zbytočné prietahy v konaní. Preto ústavný súd rozhodol, že základné právo navrhovateľa upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 487/00 porušené nebolo“.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 13 C 487/00 ústavný súd zistil tento stav a priebeh konania v období po 20. novembri 2001:

Dňa 28. júla 2000 okresný súd vyzval Maticu slovenskú, aby sa vyjadrila k žalobe navrhovateľa podanej 27. mája 1999. Dňa 11. septembra 2000 na základe podania Matice slovenskej z 8. augusta 2000 okresný súd oznámil Matici slovenskej, že ide o pôvodný návrh navrhovateľa z 27. mája 1999. Dňa 2. januára 2001 oznámil Matici slovenskej na základe vznesenia jej námietky miestnej nepríslušnosti z 27. septembra 2000, že o miestnej príslušnosti už predtým rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky. Okresný súd nariadil termín prvého pojednávania vo veci. Dňa 4. apríla 2001 sa konalo prvé pojednávanie vo veci samej, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že sa Matici slovenskej uložila povinnosť do 5 dní oznámiť adresu svedka označeného na pojednávaní. Dňa 30. mája 2001 okresný súd nariadil ďalšie pojednávanie na 26. september 2001. Pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že sa Matici slovenskej uložilo predložiť do 10 dní stanov y Matice slovenskej, originál knihy príchodov a odchodov za mesiac marec a apríl 1999 pre stredisko Košice a mzdový list navrhovateľa za rok 1999.

Okresný súd 21. novembra 2001 nariadil pojednávanie na 30. január 2002, ktoré bolo zrušené 14. januára 2002.

Z dôvodu ospravedlnenej neúčasti žalovaného, jeho právneho zástupcu a neúčasti svedka bolo pojednávanie 3. apríla 2002 odročené na 29. máj 2002 a tento termín bol preročený na 30. máj 2002.

Dňa 9. apríla 2002 okresný súd vyzval žalovaného na podanie správy, ktorej zaslanie urgoval 22. apríla 2002 u právneho zástupcu žalovaného. Žalovaný na túto výzvu odpovedal 7. mája 2002.

Pojednávanie 30. mája 2002 bolo po výsluchu svedka odročené na neurčito za účelom ustanovenia tlmočníka, ktorého okresný súd uznesením z 24. júla 2002 pribral do konania.

Z dôvodu neúčasti tlmočníka na pojednávaní 26. februára 2003 bolo pojednávanie odročené na 7. apríl 2003, na ktorom okresný súd rozsudkom žalobu sťažovateľa zamietol.

Po podaní odvolania sťažovateľom proti rozsudku okresného súdu 26. mája 2003 bol 10. júna 2003 spis s opravným prostriedkom predložený Krajskému súdu v Košiciach. Krajský súd v Košiciach 24. novembra 2003 uznesením sp. zn. 12 Co 161/03 zrušil napadnuté rozhodnutie a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Spis bol okresnému súdu vrátený 22. decembra 2003.

Dňa 8. januára 2004 okresný súd odoslal zrušujúce uznesenie Krajského súdu v Košiciach účastníkom konania.

Pojednávanie 26. apríla 2004 bolo pre neúčasť predvolaného svedka odročené na 9. jún 2004, tento termín bol 27. mája 2004 zmenený na 20. september 2004.

Pojednávanie 20. septembra 2004 bolo pre ospravedlnenú neúčasť právneho zástupcu žalovaného a neúčasť svedka odročené na 6. december 2004.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní a tým porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa: a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj to, o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania, c) spôsobu, akým v konaní postupoval súd.

a) Predmetom konania pred okresným súdom je nárok na určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy. Takéto spory a ich výsledky majú významný vplyv na ďalšie pracovné uplatnenie žalobcu, ktoré má priamy súvis s existenčnými otázkami pre každého zamestnanca. V takých sporoch je preto oprávnené vyžadovať zvýšenú pozornosť od súdov pri nastoľovaní právnej istoty účastníkov sporu. Ústavný súd okrem toho zastáva názor, že takéto pracovnoprávne spory nemožno považovať za právne alebo skutkovo zložité veci. Metodika postupu všeobecných súdov v pracovnoprávnej agende tohto druhu je dostatočne jasná a je podporená stabilizovanou judikatúrou všeobecných súdov. Ak by sa táto metodika a judikatúra využili pri príprave

pojednávani vo veci samej, okresný súd by postupoval sústredenejšie, než to vyplýva z jeho doterajšieho postupu.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení z 10. novembra 2004 poukazuje na skutkovú zložitost' veci vyvolanú potrebou vykonať vo veci rozsiahlejšie dokazovanie. Ústavný súd sa s týmto stanoviskom do istej miery stotožňuje, ale zo spisu okresného súdu a jednotlivých úkonov vyplýva, že uvedená okolnost' nie je rozhodujúcou príčinou, ktorá by ospravedlňovala doterajšie trvanie konania, a navyše táto potreba je skôr dôsledkom nekoncentrovanej prípravy podľa § 114 Občianskeho súdneho poriadku a aj chybného záveru o dostatočnom skutkovom základe na rozhodnutie, ktorý okresný súd použil pri prijímaní prvého rozsudku.

b) Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd z obsahu spisu a na základe vyhodnotenia úkonov sťažovateľa dospel k záveru, že jeho postup nezapríčinil žiadne zbytočné priet'ahy a ani spomalenie postupu okresného súdu spôsobom, ktorý by nebol v súlade s Občianskym súdnym poriadkom.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v označenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v spore. Ústavný súd zameral svoju pozornosť na obdobie po 30. októbri 2001, po dátume vydania jeho nálezu sp. zn. II. ÚS 57/01, hoci vzal do úvahy, že do vynesenia tohto nálezu uplynulo v konaní viac ako 29 mesiacov, ktoré však so zreteľom na povahu sporu už bolo potrebné zohľadniť pri rozhodovaní o sťažnosti. Na tomto mieste treba pripomenúť, že od podania žaloby (27. mája 1999) okresný súd nekonal vo veci takmer jeden rok preto, že vyvolal spor o príslušnosť, v ktorom nebol úspešný. Tento čas, ktorý bol potrebný na vyriešenie otázky miestnej príslušnosti, ide na ťarchu okresného súdu, pretože túto otázku bolo možné vyriešiť v zmysle stabilnej judikatúry o otázkach miestnej príslušnosti.

Okresný súd bol ďalej nečinný od 21. novembra 2001 do 3. apríla 2002, keď bolo nariadené pojednávanie. Ústavný súd ďalej zistil existenciu zbytočných priet'ahov v období od 24. júla 2002 (ustanovenie tlmočníka) do 26. februára 2003 (pojednávanie),

resp. od 9. júna 2004 (zrušený termín pojednávania) do 20. septembra 2004 (pojednávanie). Za zbytočný priet'ah so zreteľom na dôvody, pre ktoré bol prvý rozsudok zrušený, treba považovať aj vynesenie rozsudku bez zistenia potrebného skutkového stavu (strana 5 uznesenia Krajského súdu v Košiciach z 24. novembra 2003 sp. zn. 12 Co 161/03, kde sa konštatuje povinnosť doplniť dokazovanie v rozsahu, ktorý prevyšoval možnosti odvolacieho súdu).

Ústavný súd konštatuje, že konštatovaná nesústredená činnosť a chybný postup spolu s nečinnosťou okresného súdu sú porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote najmä so zreteľom na to, že v pracovnoprávnej veci od podania žaloby boli zistené viaceré obdobia nečinnosti okresného súdu, na ktoré nebol žiaden zákonom uznaný dôvod (§ 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku), pričom ani ku dňu rozhodovania ústavného súdu vo veci nebolo vynesené meritórne rozhodnutie.

Okresný súd vo svojom vyjadrení z 10. novembra 2004 na svoju obranu uviedol, že *„Pojednávania vo veci súd vytyčoval pravidelne, podľa objektívnych možností vzhľadom na zaťaženosť vybavujúcej sudkyne (...)*

Na predĺžení súdneho konania majú podiel aj iné osoby zúčastnené na konaní, svedkovia, ktorí sa niekoľkokrát nezúčastnili na pojednávaniach“.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konania, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Ani ďalšie okolnosti uvedené v stanovisku predsedu okresného súdu nemajú povahu takých okolností, ktoré by odôvodňovali iný záver ústavného súdu o existencii zistených prierahov v konaní.

IV.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 13 C 487/00 konal bez zbytočných prierahov.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 80 000 Sk, čo odôvodnil charakterom sporu, jeho pracovnoprávnou, a teda existenčnou povahou a viac ako päť rokov pretrvávajúcim pocitom právnej neistoty.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy spôsobenej zbytočnými prierahmi. Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom súdnom konaní konal bez zbytočných prierahov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho považoval preto za potrebné rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd bral zreteľ aj na celkovú dĺžku konania okresného súdu od podania žaloby a popri konkrétnych okolnostiach prípadu najmä na skutočnosť, že predmetom konania je rozhodovanie o neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhrade mzdy. Výsledok sporu má totiž pre sťažovateľa mimoriadny význam, pričom ani po viac než 5 rokoch od podania žaloby nebol odstránený stav právnej neistoty, pre ktorý sa sťažovateľ obrátil na okresný súd. Ústavný

súd preto považoval priznanie sumy 50 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešného s'ťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal s'ťažovateľovi úhradu trov konania 9 342 Sk za dva úkony právnej služby v hodnote 4 534 Sk (prípravu a prevzatie veci, písomné vyhotovenie podania). Základom za dva úkony právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk. Ústavný súd súčasne priznal právnej zástupkyňi s'ťažovateľa dvakrát náhradu režijného paušálu po 136 Sk (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.